

FI lausuntopyyntö VaVa syksy 2017

1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot, sähköposti ja puhelinnumero	Lausunnon käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Omaishoitajaliitto ry	Marja Tuomi	marja.tuomi@omaishoitajat.fi, 0503673443	12.12.2017	Hallitus

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen esitetyllä mallilla ei toteudu. Kuvattu järjestelmä on vaikeasti hahmotettava ja moniportainen. Omaishoitoperheet tarvitsevat usein useita erilaisia palveluja sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon puolelta. Koska palveluiden integraatio ei toteudu esitetystä mallista, vaarana on, että omaishoitoperheiden tilanne ja tukeminen entisestään hankaloituu ja monimutkaistuu. Yhden luukun periaate ei toteudu, vaan luokkia tulee vielä nykyistäkin enemmän. Valinnanvapaus lisää asiakkaan mahdollisuutta valita palveluntuottaja, mutta esitetty malli ei turvaa asiakkaalle hänelle parhaiten sopivien palvelujen saamista. Valinnanvapaus edellyttää riittävää tietoa palveluntarjoajista, saatavilla olevista palveluista sekä mahdollisuutta ja kykyä vertailla tarjolla olevia palveluja. Esitetyn mallin astuessa voimaan tietojärjestelmät eivät ole käytettävissä. Tarvitaan laajamittaista ja koko maan kattavaa, kaikkien ulottuvilla olevaa palveluohjausta ja neuvontaa erityisesti paljon palveluja tarvitseville asiakkaille. Tämä merkitsee huomattavia lisäyksiä henkilöstöresursseihin, sekä heidän kouluttamistaan. Omaishoitajaliitto näkee esitetystä mallista myös vaaran, että vastuu palvelukokonaisuuksien suunnittelusta ja toteutumisesta siirtyy entistä enemmän omaishoitoperheelle ja omaishoitajalle. Näin ei saa tapahtua. Paljon palveluja tarvitsevan asiakkaan näkökulmasta monitoimijamalli on haastava. Epäselväksi jää kuka kantaa lopullisen vastuun palvelujen kokonaisuuden toteutumisesta. Malli ei turvaa kansalaisten yhdenvertaisuutta, koska palveluja on tarjolla eri tavoin eri puolilla maata ja jopa maakuntien sisällä. Palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja valinnanvapaus saattavat parantua entisestään kaupunkialueilla, mutta haja-asutusalueilla tilanne saattaa jopa heikentyä nykyisestä. Eriarvoisuus palvelujen saatavuudessa tulee kasvamaan, joka johtaa väestöryhmien välisten hyvinvointierojen kasvuun. Hyvin toimeentulevat ja koulutetut pystyvät hyödyntämään valinnanvapautta paremmin kuin vähemmän koulutetut ja pienituloiset. Yhdenvertaisuuden ongelmana on Suomessa ollut syrjäytyneiden vähäinen terveyspalveluiden käyttö ja valinnanvapauden laajentaminen tuskin parantaa tilannetta.

5. 2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Toteutuessaan valinnanvapaus lisää mahdollisuuksia vaikuttaa tarvittaviin palveluihin. Tämä edellyttää kuitenkin, että asiakas saa riittävästi tietoa, ohjausta ja neuvontaa siitä, millaiset palvelut ovat hänelle parhaita ja mitä on saatavilla. Tietojen tulisi myös olla vertailukelpoisia. Näyttää siltä, että järjestelmät ja rakenteet, joiden kautta asiakkaiden pitäisi saada tietoa valintojen pohjaksi, eivät ole valmiita esitetyllä aikataululla. Erityisen haastava valinnanvapauden toteutuminen on paljon erilaisia ja sekä terveys- että sosiaalipalveluja tarvitseville vaikeassa elämäntilanteessa oleville henkilöille. Palveluohjaus on keskeisessä roolissa ja se tulisi turvata heti uudistuksen astuessa voimaan kattavasti koko maassa. Omaishoitoperheelle valinnanvapaus antaa uusia mahdollisuuksia palvelujen valintaan. Toisaalta omaishoitajan rooli jää avoimeksi. Omaishoitaja ei ole asiakas, vaan arvokas sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden yhteistyökumppani. Se, miten turvataan hänen kuulemisensa läheisen hoidon suhteen, kaipaa täsmennystä samoin kuin henkilökohtaisen budjetin ja omaishoidon tuen välinen suhde. Ongelmaksi pienituloisille voi muodostua myös se, että valitessaan kotipaikkansa ulkopuolella sijaitsevan palveluntuottajan asiakkaan on maksettava matkakulut itse. Tämä voi käytännössä rajoittaa valinnanvapautta eri tulonsaajaluokkien välillä.

7. 3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

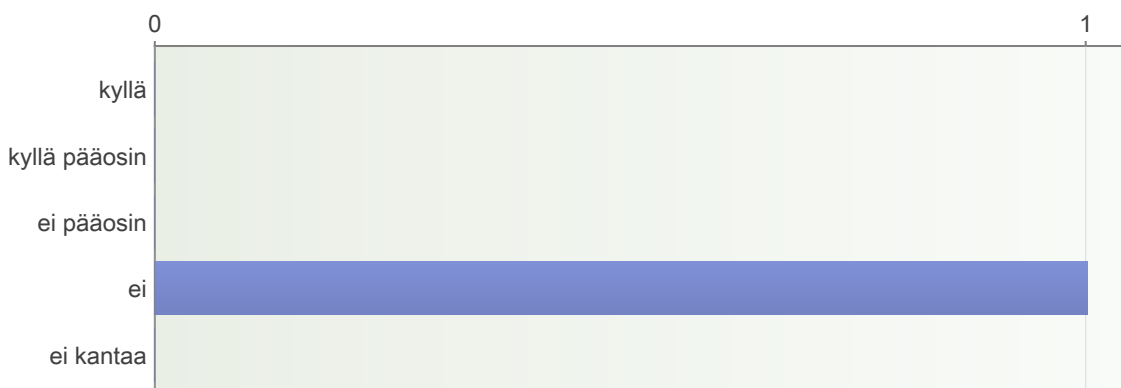
8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos antaa mahdollisuuden hakeutua oman tilanteeseen sopivaan palveluun. Asiakkaan oman vastuun on kuitenkin oltava aina sama riippumatta siitä, minkä palveluntuottajan hän valitsee. Vähän palveluja tarvitseville ja työssäkäyville, jotka voivat käyttää työterveyshuoltoa, uusi malli ei liene haastava. Esitys saattaa vaikeuttaa esimerkiksi iäkkäiden tai vaikeassa elämäntilanteessa olevien, paljon palveluja tarvitsevien hakeutumista sopiviin palveluihin. Esityksen toimivuuden ehdoton edellytys on, että tietoa palveluista on kaikkien saatavilla, että sote-keskusten sosiaalipalveluneuvonta toteutuu, ja että sote-keskuksissa on ammattitaitoisia sosiaalialan työntekijöitä, jotka osaavat ohjata oikeiden palveluiden piiriin. Koska omaishoidon tukea ei voi hakea sote-keskuksesta, josta saa pääosin terveyspalveluja, omaishoitoperheen asiointi saattaa hankaloitua. Toivottavaa on, että maakunnan liikelaitoksilla on toimipiste sote-keskuksissa. Odotettavissa on myös, että omaishoitoperheet tulevat tarvitsemaan jatkossa entistä enemmän sote-järjestöjen neuvonnan tukea. Kaupunkien ulkopuolella asuville oman haasteensa tuo myös liikkuminen julkisen liikenteen vähentyessä tai rajoittuessa usein vain koulupäiviin.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslakiesitys painottuu selkeästi terveydenhuoltoon, sosiaalipuolen jäädessä taustalle. Omaishoitoperheen näkökulmasta yhteen sovitettujen palvelujen ja toimivan palvelukokonaisuuden saaminen näyttää muodostuvan haasteeksi tilanteessa, jossa sosiaalipalveluihin kuuluva omaishoidon tuki kuuluu maakunnan liikelaitoksen vastuulle.

Omaishoitajan ja hoidettavan palvelukokonaisuudet muodostuvat usein erilaisista sosiaali- ja terveyspalveluista. Vaarana on, että kun palveluja tulee usealta eri palveluntuottajalta (sote-keskus, maakunnan liikelaitos, yksityiset palveluntuottajat ja järjestöt) kokonaisuuden hallinta ja seuranta eivät toteudu.

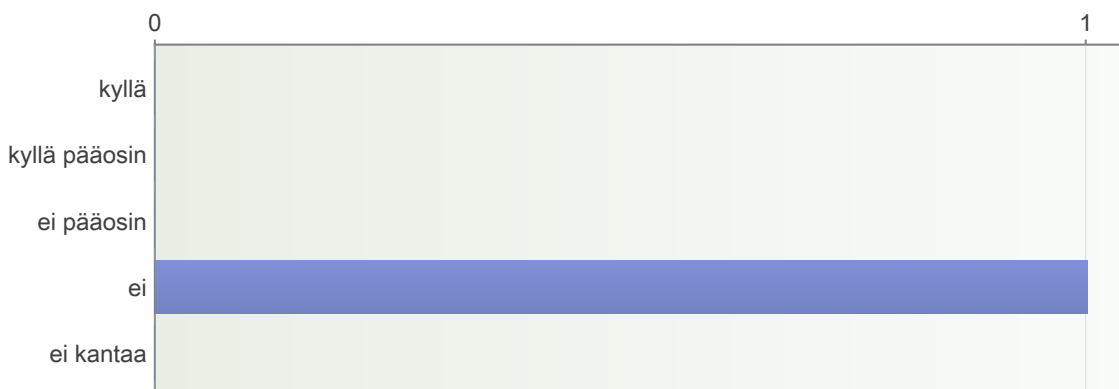
Yhteinen asiakassuunnitelma on esityksenä hyvä, mutta sen toteuttaminen on haastava monituottajamallissa etenkin tilanteessa, jossa ei ole käytössä yhteisiä tietojärjestelmiä. Toteuttaminen edellyttää myös toimivia yhteistyörakenteita. Kokonaisuuden hallinnan ja seurannan vastuutahosta on säädettävä yksiselitteisesti.

Eri erityisalojen palveluntuottajien palvelujen integraatio asiakkaan tarvitessa erilaisia palveluja samaan aikaan kaippaa täsmennystä.

Epäselväksi jää, kuka kantaa vastuun palvelukokonaisuudesta, jos mukana on maakunnan liikelaitoksen ja yksityisten palveluntuottajien tuottamia palveluja? Onko vastuu maakunnan liikelaitoksella, jos yksityinen ei toteuta asiakassuunnitelmaa? Miten turvataan se, että säilytetään asiakkaan tietoturva tilanteessa, jossa kymmeniä palveluntarjoajia pääsee käsiksi hänen tietoihinsa? Vastuuta palvelukokonaisuuden toteutumisesta ja palveluiden integraatiosta ei voida siirtää omaishoitoperheelle.

11. 5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

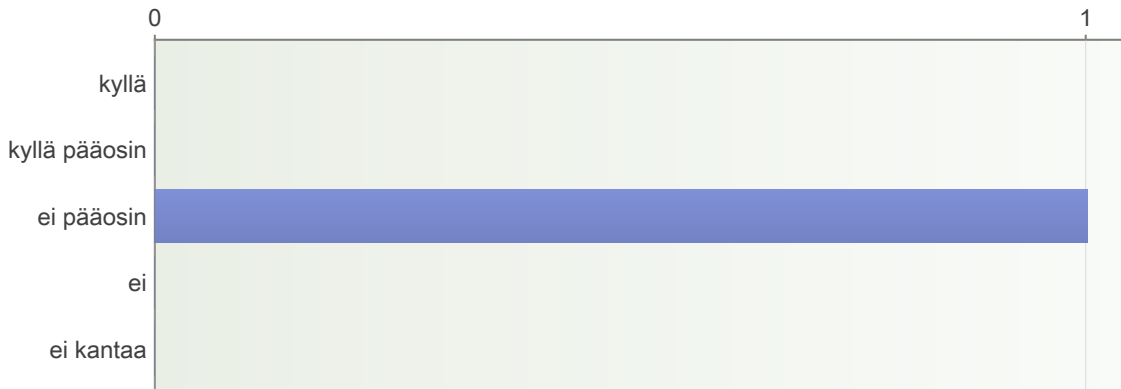
Vastaajien määrä: 1

- Soten alkuperäinen tavoite oli perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon sekä sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio. Tavoitteena oli myös palvelujen saatavuuden parantaminen sekä kustannussäästöt. Esityksessä nämä tavoitteet näyttävät pitkälti unohtuneen. Sosiaalipalvelujen järjestäminen on jäänyt terveydenhuollon varjoon. Sote-keskusten toiminta painottuu terveydenhoitoon.

Asiakkaan näkökulmasta tämä ei ole hyvä suunta, koska sekä sosiaali- että terveyspalveluja tarvitseville esitys merkitsee asiointia useiden eri tahojen kanssa ja hankaloittaa siten elämää. Tavoitteena tulee olla asiakaslähtöinen ja toimiva palvelukokonaisuus, jossa palvelukokonaisuuden toteutumiselle on määritelty yksi vastuutaho. Omaishoitoperheet tarvitsevat monialaista ohjausta ja palvelutarjontaa, pitkäjänteistä suunnittelua ja pitkäkestoista tukea.

13. 6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

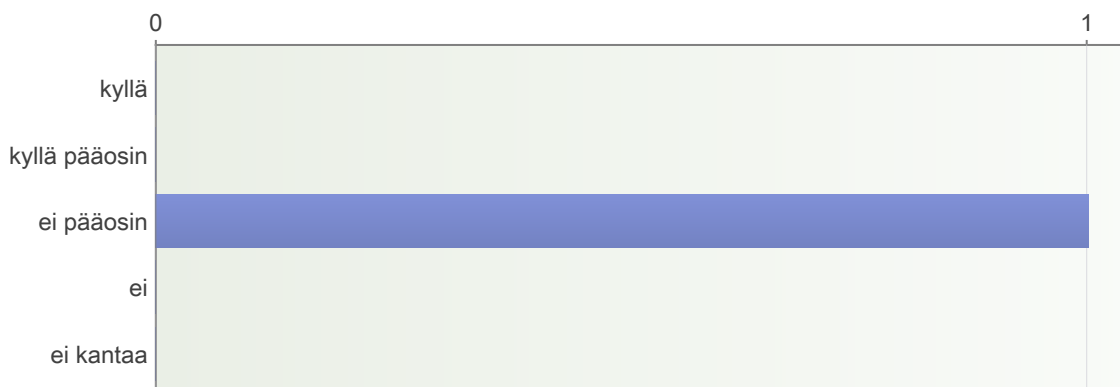
Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan mahdollisuutta järjestää tarvittavia palveluita rajoittaa sen käytössä olevat varat. Maakunnallinen järjestämisvastuu voi toteutua esitetyillä säännöksillä, mikäli rahoitus on riittävä. Esitetyssä mallissa maakunta ei kuitenkaan voi itse päättää varojen käytöstä suoran valinnanvapauden piirissä olevissa palveluissa, eikä kokonaan myöskään asiakassetelin piiriin kuuluvissa palveluissa. Esityksessä maakunnan liikelaitos veloitetaan myöntämään asiakasaseteleitä laajasti. Tämä saattaa johtaa hallitsemattomaan kulujen kehitykseen. Maakunnalla tulee olla oikeus päättää asiakassetelin käytöstä.

Iso kysymys onkin, miten maakunnat pystyvät turvaamaan kaikki sosiaali- ja terveyspalvelut sen käyttöön annetuin varoin esitetyn mallisessa laajassa valinnanvapaudessa ja asiakassetelin käytössä? Valinnanvapaus on hyvä asia silloin kun se toteutuu aidosti kaikille ja kun myös kaikista heikoimmassa asemassa olevien palvelutarpeet ja niihin vastaaminen on otettu huomioon.

15. 7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

Vastaajien määrä: 1

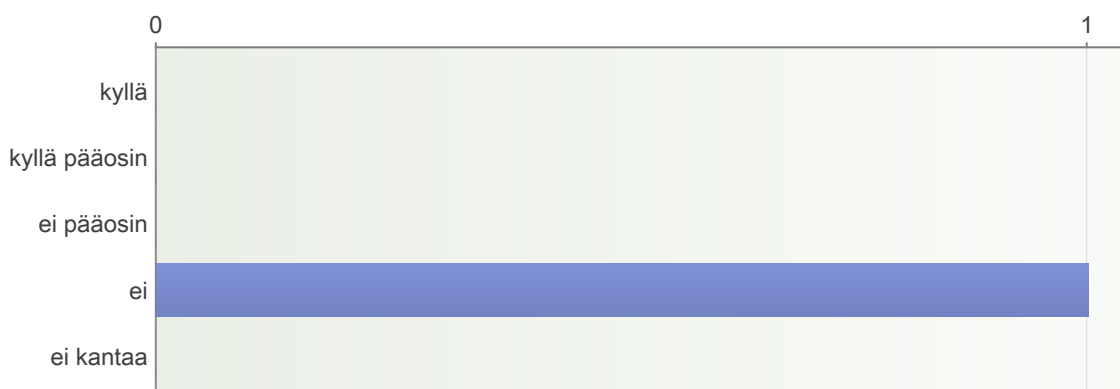
16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitetty uudistus tukee innovaatioiden kehittämistä ja käyttöönottoa, mutta se ei turvaa niiden laajaa hyödyntämistä. Palveluntuottajat kilpailevat asiakkaista ja uusien innovaatioiden käyttöönotto saattaa edistää asiakashankintaa. Siksi erityisesti yksityiset palveluntuottajat voivat uudessa järjestelmässä ottaa käyttöön uusia toimintatapoja palvelujensa houkuttelevuuden lisäämiseksi. Vaarana on, että innovaatiot jäävät kilpailun myötä yritysten omaksi liikesalaisuudeksi, vaikka niiden kehittämiseen on käytetty julkisia varoja. Innovaatioiden käyttöönotto ei edellytä valinnanvapauslakia. Se on mahdollista myös nykyisessä toimintamallissa.

17. 8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

18. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksesta ei selviä, miten 3 miljardin kustannusten hillintään voitaisiin päästä eikä ole todennäköistä, että väestön ikääntyessä ja palvelutarpeen kasvaessa voitaisiin saavuttaa säästöjä sosiaali- ja terveyspalveluissa tinkimättä palvelujen laadusta tai määrästä. Uudistuksen tulee merkitä palvelujen laadun ja saatavuuden paranemista.

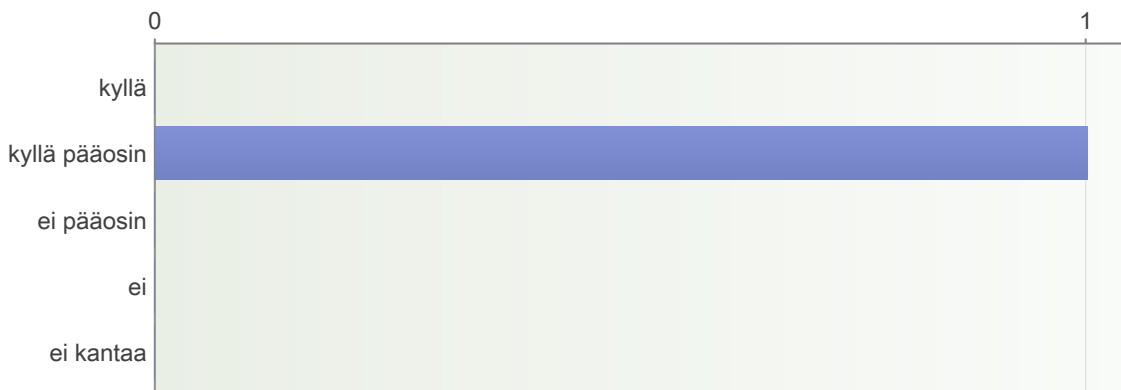
Alkuvaiheessa uudistus tulee vaatimaan merkittäviä investointeja, joten säästöjä syntyy parhaassa tapauksessa vasta vuosien kuluttua. Käytännössä kustannusten merkittävä alentaminen edellyttäisi palveluiden heikentämistä ja henkilöresurssien vähentämistä. Esitetty malli edellyttää yhteisen tietojärjestelmän luomista, henkilöresurssien lisäämistä erityisesti palveluohjaukseen ja neuvontaan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön kouluttamista.

Kustannuksia tullee lisäämään esitetty hajanainen toimintamalli sekä maakunnan varautuminen muuttuviin tilanteisiin palvelutuotannossa. Asiakasmaksujen nostamisella kustannuskehitystä ei voida hillitä.

Kustannussäästöjä saadaan parhaiten toteuttamalla aito sosiaali- ja terveydenhuollon sekä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon integraatio.

19. 9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

Vastaajien määrä: 1

20. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Säännökset sinänsä riittävät, mutta kaikki riippuu käytettävissä olevista resursseista. Suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset edistävät palvelujen yhdenvertaista saatavuutta. Toimintojen sijoittaminen erillisiin palveluyksiköihin ja liikkuvien palvelujen järjestäminen aina tarvittaessa edistää lähipalvelujen toteutumista.

21. 9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

22. Vapaamuotoiset huomiot.

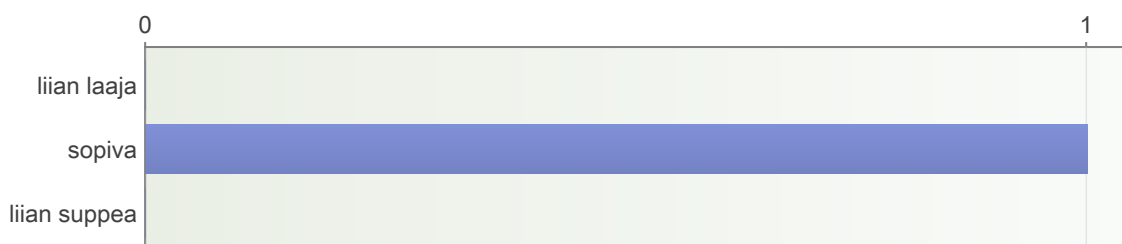
Vastaajien määrä: 1

- Terveystieteiden palvelujen osalta sopiva, jopa laaja. Sosiaalipalvelujen osalta minimaalinen. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa mm. omaishoitoperheet, jotka tarvitsevat usein sekä sosiaali- että terveyspalveluja joutuvat vähintään kahden luokun, pahimmassa tapauksessa eri paikoissa sijaitsevien toimipaikkojen, asiakkaiksi.

Myöhemmin palveluvalikoimaa voidaan laajentaa ja erityisesti sosiaalihuollon palveluita tulee lisätä ehdotetun neuvonnan ja ohjauksen lisäksi. Sisätautien, lastentautien, geriatrian ja silmätautien erikoisalojen sisällyttäminen sosiaali- ja terveyskeskusten palveluihin voi osoittautua haasteelliseksi, jos erikoislääkäreitä ei ole tarpeeksi näillä aloilla. Tämä tulee myös rajaamaan sote-keskusten järjestäjiä.

23. 9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

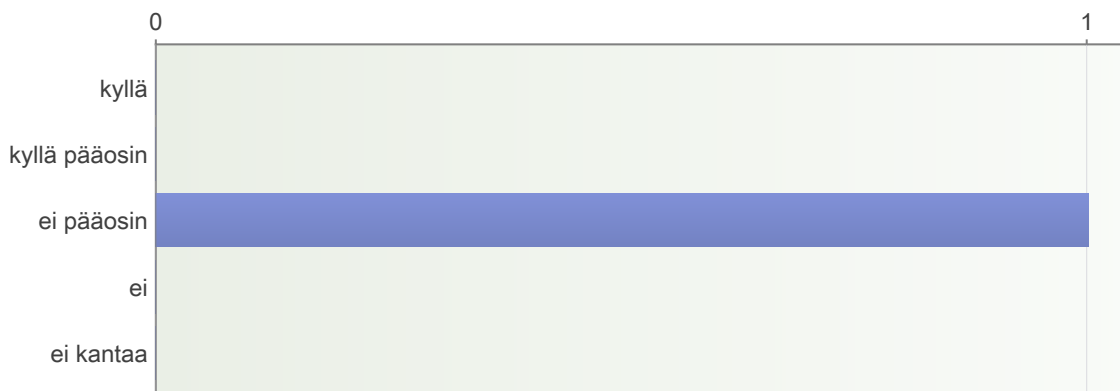
24. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suunhoidon yksikön palveluvalikoima on sopiva. Täsmennystä kaivataan kysymykseen, miten turvataan esimerkiksi vaikeavammaisten suunhoito. Riittääkö suunhoidon yksiköissä ammattihenkilöstöä, joka on erikoistunut antamaan hoitoa vaikeavammaisille?

25. 9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

26. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Suoran valinnan palvelujen raja maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin ei avaudu säännöksestä. Rajaa muihin kuin suoran valinnan palveluihin tulisi tarkentaa. Esityksessä tulee sanoa selvemmin, mihin palveluihin liittyy julkisen vallan käyttöä ja mistä asioista on säädetty erikseen. Maakunnalla tulee olla oikeus päättää, mitä erikoissairaanhoidon palveluja tarjotaan sote-keskuksessa.

27. 9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

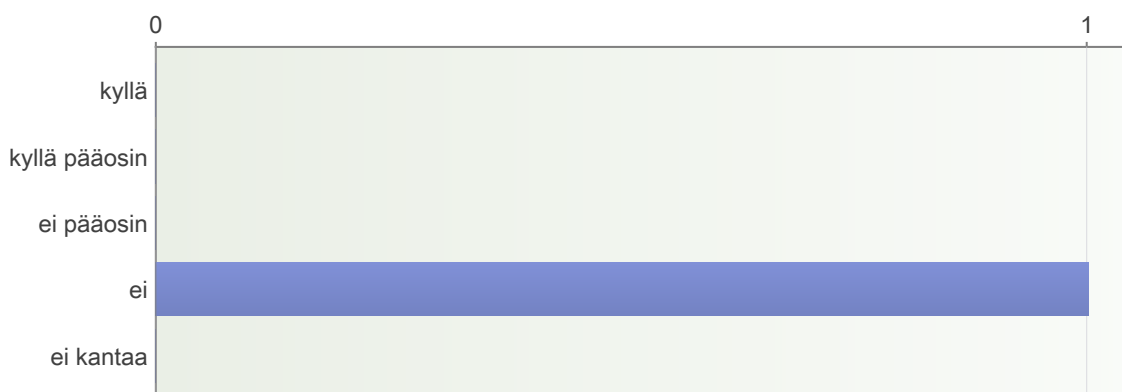
28. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Tältäkin osin laki on epäselvä. Lakia tulee tarkentaa niin, että myös suunhoidossa tiedettäisiin, miltä osin käytetään julkista valtaa. Asia on sanottava konkreettisesti laissa, jotta maakunnat osaavat soveltaa lakia oikein.

29. 9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

Vastaajien määrä: 1

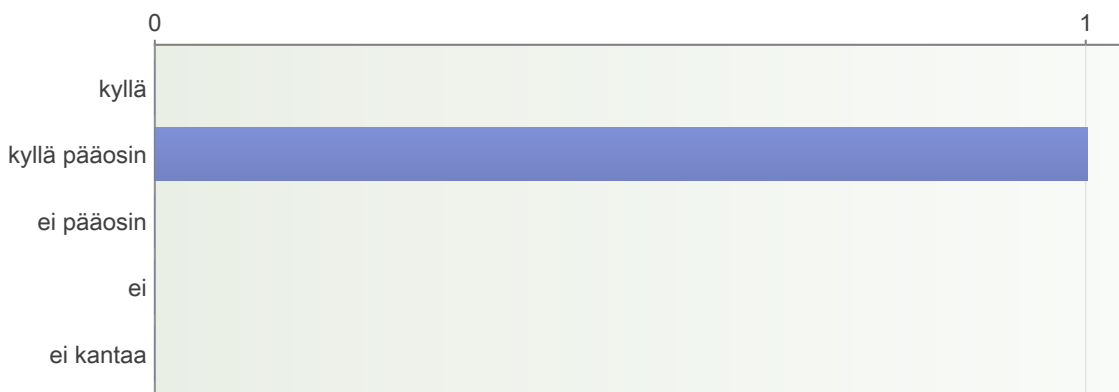
30. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sosiaalihuollon säännökset ovat liian yleisluonteiset eivätkä tue asiakasta riittävästi tarpeissaan. Sosiaalihuollon säännöksiä tulisi huomattavasti täydentää ja laajentaa. Sote-uudistuksessa on keskitytty pääosin terveydenhuoltoon ja sosiaalihuollon asiat ovat jääneet vähälle huomiolle. Kun lainsäädäntö sosiaalihuollosta on niukkaa ja yleisluontoista, on olemassa vaara, että maakunnatkin keskittyvät pelkästään terveydenhuollon järjestämiseen ja jättävät sosiaalihuollon toisarvoiseksi. Lähtökohtaisesti sosiaalihuollon palvelut tulisi olla tarjolla sote-keskuksessa, samoin siellä tulisi olla ammattitaitoinen sosiaalialan ammattihenkilöstö. Esitys sosiaalihuollon liikkuvista yksiköistä toimii vain, jos pystytään turvaamaan niiden säännöllisyys ja varaamaan riittävästi aikaa asiakaskäynneille.

31. 10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos. 10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

Vastaajien määrä: 1

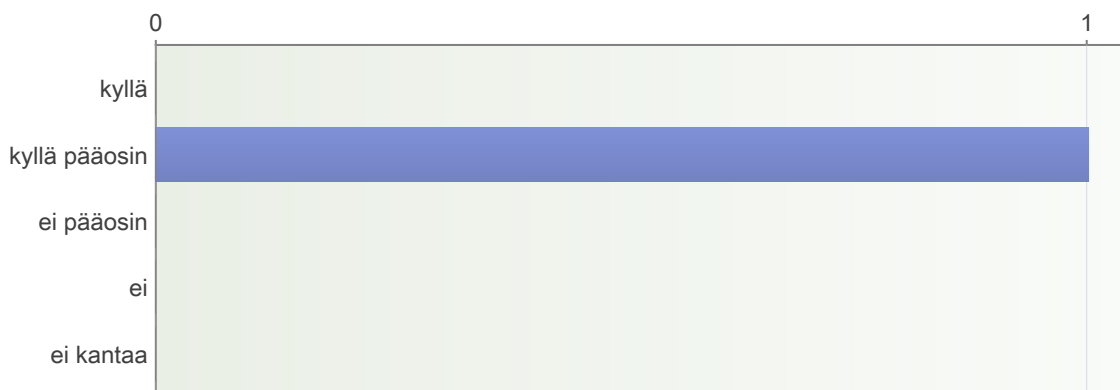
32. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Liikelaitoksen valinnan sääntely näyttäisi olevan riittävän yksityiskohtainen ja antaa asiakkaalle tietoa valintaan. Kuitenkin erityisesti vanhusten osalta valinnan mahdollisuutta rajoittaa se, että valitulla maakunnan liikelaitoksella ei ole velvollisuutta tuottaa asiakkaan kotiin vietäviä palveluja maakunnan ulkopuolelle. Ongelmaksi saattaa muodostua asiakkaiden liikkuvuus maakunnasta toiseen ja palveluntuottajalta toiselle. Miten palveluja suunnitellaan ja henkilöresursseihin varaudutaan, jos asiakkaat ja asiakkuudet liikkuvat maakunnasta toiseen. Mistä saadaan taloudelliset joustot muutoksiin, jotka voivat olla jatkuvia? Maakunta joutuu ylläpitämään tiettyjä palveluita, mutta asukkaat saattavatkin ostaa palvelut asiakassetelillä toisesta maakunnasta. Miten näihin tilanteisiin varaudutaan?

33. 10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

Vastaajien määrä: 1

34. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Laki näyttäisi antavan riittävästi mahdollisuuksia liikelaitoksen valintaan. Lain 23 § on kuitenkin sisällöltään monimutkainen eikä aukea lukijalle helposti. Esimerkiksi kiireettömän sairaanhoidon liikelaitoksen valinta tulisi kuvata selkeämmin.

35. 11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

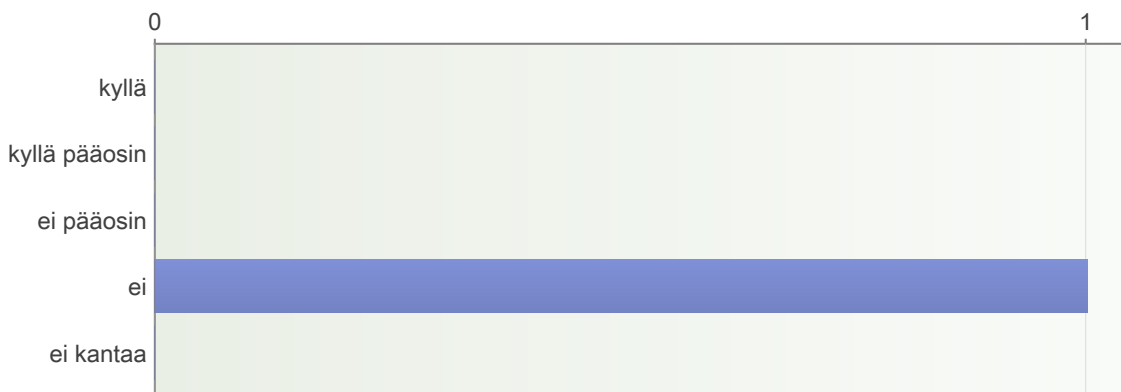
36. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelin laajuus on merkittävän suuri. Asiakassetelin ulottaminen mm. kiireettömään leikkaustoimintaan ja polikliinisesti toteutettavaan kirurgisiin toimenpiteisiin vaatii suurta harkintaa maakunnan liikelaitokselta. Julkisen sektorin voimavarat voivat jäädä käyttämättä, jos asiakaseteleitä jaetaan löysin perustein. Lakiesityksessä veloitetaan maakunta antamaan asiakasseteli laajaan palveluvalikoimaan. Maakunnalla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta kokonaisuuden hallintaan. Asiakassetelituottajilla ei välttämättä ole intressiä asiakkaan palvelukokonaisuuden turvaamiseen, vaan sen oman palvelutuotteen myymiseen. Maakunnalla pitäisi olla oikeus päättää asiakassetelin käytöstä. Esitetty malli saattaa johtaa hallitsemattomaan tilanteeseen ja rajattujen resurssien käyttämiseen ei parhaaseen mahdolliseen tarkoitukseen.

37. 11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

Vastaajien määrä: 1

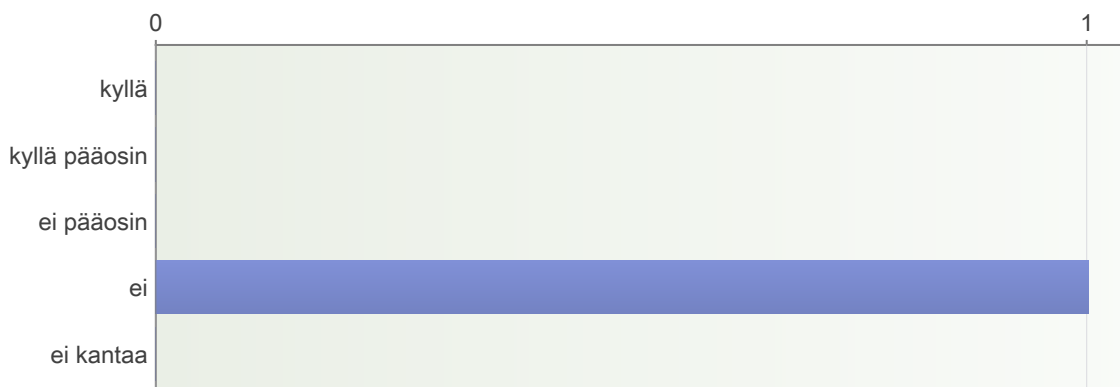
38. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan liikelaitokselle on asetettu haastava tehtävä, kun se voi rajoittaa asiakassetelin käyttöönoton laajuutta siten kuin 2 ja 3 momentissa sanotaan. Säännös on yleisellä tasolla ja epämääräinen ja voi aiheuttaa ristiriitoja silloin, kun rajoitustoimiin aiotaan ryhtyä. Tulisi tarkemmin määritellä se, milloin rajoittaminen on välttämätöntä "palvelukokonaisuuden toimivuuden tai palvelujen kustannustehokkuuden järjestämisen perusteella". On myös vaikea kuvitella tilannetta, jossa asiakassetelin käyttö "vaarantaisi asiakas- tai potilasturvallisuuden" tai "vaarantaisi liikelaitoksen lakisääteisistä tehtävistä suoriutumisen". Tällaiset ilmaisut ovat suhteellisia ja tulkinnanvaraisia. Säännöksiä tulisi tarkentaa, jotta maakunnilla olisi täsmällinen säännös, johon pohjata asiakassetelien käytön rajaaminen. Maakunnalla järjestämisvastuussa olevana instituutiona tulee olla oikeus rajoittaa asiakassetelin käyttöä aina silloin, kun se havaitsee rajoittamisen tarpeelliseksi ilman enempiä perusteluja.

39. 11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

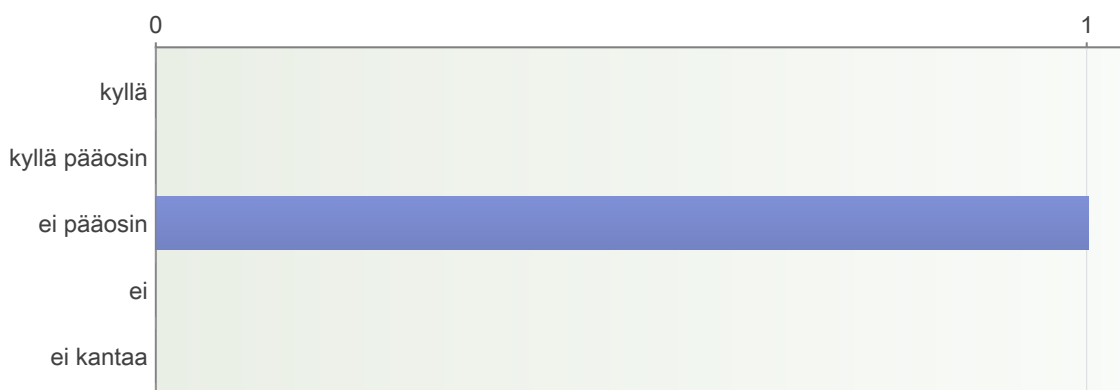
40. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelujärjestelmän turvaamisen keinoja tulisi kuvata enemmän pykälissä ja säännösten tulisi olla yksityiskohtaisempia, jotta niitä voitaisiin käyttää tehokkaasti maakunnissa. Rajaukset ovat epäselvät ja saattavat johtaa tilanteisiin, joissa varmuuden vuoksi myönnetään asiakasseteli, koska halutaan välttää riitojen ratkaisu tuomioistuimessa. Vastaavasti mahdollisuus saada asiakasseteli toisen maakunnan liikelaitoksesta uhkaa vaarantaa asuinmaakunnan palvelut. Asiakassetelin tulisi vastata palvelun hintaa eikä asiakkaalle saa tulla kohtuuttomia omavastuita, jotka estävät asiakassetelin käytön erityisesti pienituloisten osalta. Mikä on "tosiasiallinen mahdollisuus" esimerkiksi takuueläkeläisen tai työmarkkinatuella elävän kohdalla?

41. 11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

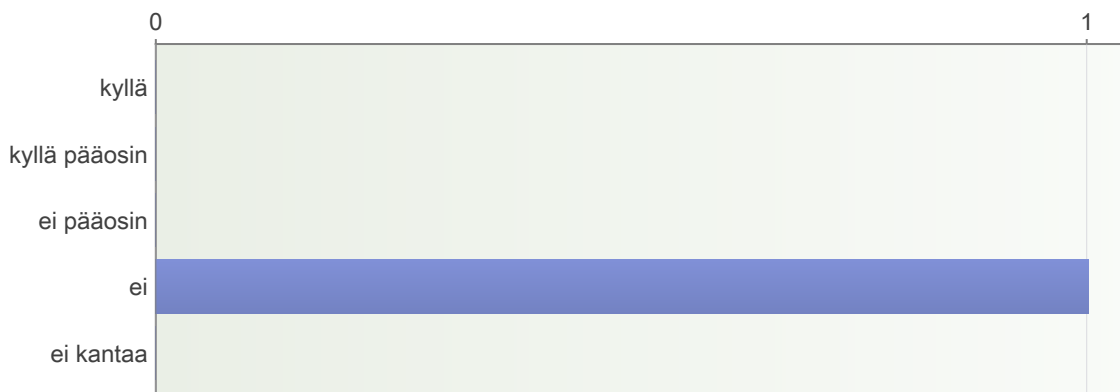
42. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelin käyttömahdollisuuksia tulisi tarkentaa vielä enemmän, koska kyseessä on uusi järjestelmä. Asiakasseteli tulisi antaa asiakkaalle subjektiivisena oikeutena silloin, jos hoitotakuuaika on vaarassa rikkoutua.

43. 11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

44. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

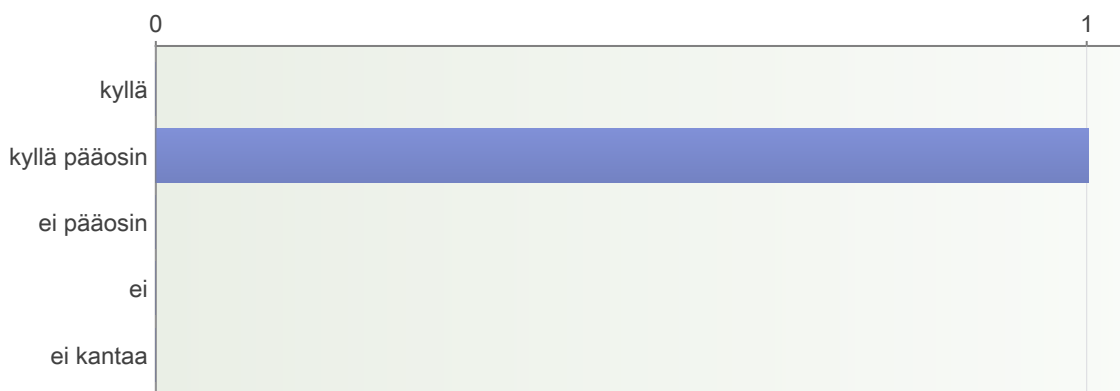
- Maakunnan mahdollisuudet ohjata palveluntuottajia tapahtuvat silloin, kun tuottajat liittyvät järjestelmään. Liittymisehtojen mukaan maakunnalla ja Valviralla tulee olla oikeus valvoa palveluntuottajia ja tarvittaessa mahdollisuus puuttua palvelun epäkohtiin, viime kädessä turvautumalla uhkasakkoihin. Maakunnilla tulee olla riittävästi mahdollisuuksia valvoa palveluntuottajia ja maakuntaorganisaatiossa on oltava elin, joka ottaa vastaan asiakkaiden valituksia ja kanteluja silloin kun asiakassetelillä saatu palvelu ei ole ollut tyydyttävää. Asiakkailta pitää olla suora ja nopea mahdollisuus tehdä ilmoituksia tälle elimelle, jos puutteita palvelussa esiintyy ja maakunnan on reagoitava valituksiin välittömästi.

Edellä mainitut asiakkaiden oikeusturvaan ja reagointimahdollisuuksiin epäkohdista koskevat säännökset puuttuvat esityksestä. Esitämme asiakkaiden oikeusturvaan koskevien säännösten liittämistä esitykseen, jotta asiakkaiden oikeusturva voitaisiin taata kaikissa olosuhteissa.

Asiakkaan mahdollisuus hakea asiakasseteli toisen maakunnan liikelaitoksesta uhkaa vaarantaa maakunnan palvelut.

45. 12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

46. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtainen budjetti palveluiden järjestämistapana on hyvä malli, silloin kun se lähtee asiakkaan tarpeista ja siihen on varattu riittävät resurssit. Esityksen perusteluista on poistettu vielä edellisessä versiossa ollut mahdollisuus käyttää henkilökohtaista budjettia myös omaishoidossa. Henkilökohtaisen budjetin osalta on välttämätöntä säätää henkilökohtaisen budjetin suhteesta omaishoidon tukeen. Henkilökohtaisen budjetin myöntäminen hoidettavalle ei saa vaikuttaa päätökseen omaishoidon tuesta tai omaishoitajan hoitopalkkion tasoon. Henkilökohtaista budjettia koskevat säännökset ovat melko monimutkaiset ja vaativat ohjeistusta etenkin, koska käyttäjänä ovat usein ikäihmiset. Säännökset sinänsä ovat riittäviä, mutta asiakkaille tulisi selventää, millaisiin palveluihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, jolloin henkilökohtaisen budjetti käyttö ei ole sallittua. Tärkeätä on, että henkilökohtainen budjetti on riittävän suuruinen kaikkien tarvittavien palvelujen hankkimiseksi ja että se joustaa omaishoitotilanteiden muuttuessa. Erittäin tärkeätä on, että ehdotuksen 31 §:n mukainen henkilökohtaisen budjetin tarkistaminen toteutuu maakunnissa lain hengen mukaisesti.

47. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

Vastaajien määrä: 1

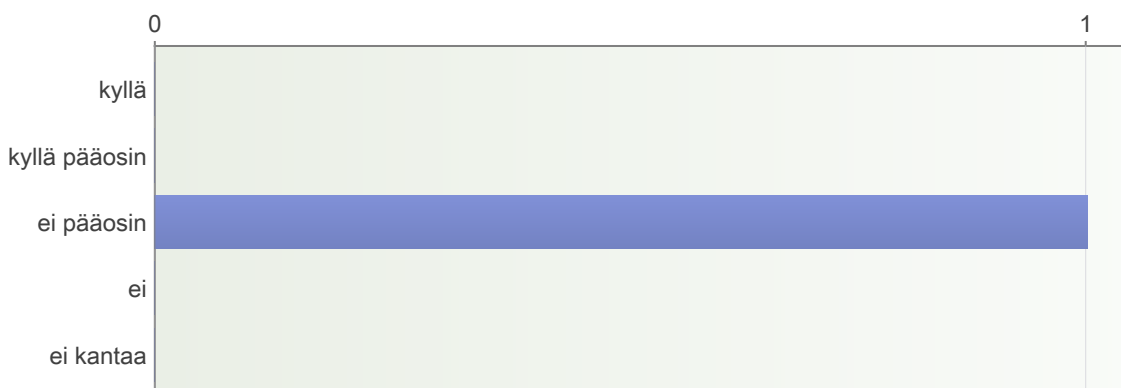
48. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Esitys yhdestä asiakassuunnitelmasta on kannatettava. Sen sijaan sen toteuttaminen tilanteessa, jossa on lukuisia eri palveluntarjoajia, jotka saattavat toimia eri maakuntien alueilla, on haastava. Epäselväksi jää kuka kantaa kokonaisvastuun asiakassuunnitelman toteuttamisesta silloin, kun mukana on toimijoita eri sektoreilta. Kenellä on valtuus toimia toisen yli, jos joku osapuolista ei toteuta osuuttaan? Vastuuta suunnitelman toteuttamisen seurannasta ei saa säilyttää omaishoitoperheille ja omaishoitajille. Palveluohjauksen ja asiakkaan kuulemisen merkitys kasvavat. Neuvontaa ja ohjausta koskevien säännösten tulisi olla yksityiskohtaisempia ja velvoittavampia. Asiakkaiden on vaikea edetä palveluviidakossa, jos he eivät saa riittävästi tietoa. Riittämätön ohjaus tulisi johtaa maakunnan korvausveloitteeseen, jos asiakkaat puutteellisen ohjauksen vuoksi jäävät ilman tarvitsemiaan palveluja. Säännöksiin olisi hyvä lisätä myös järjestöjen rooli ohjauksessa ja neuvonnassa.

49. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

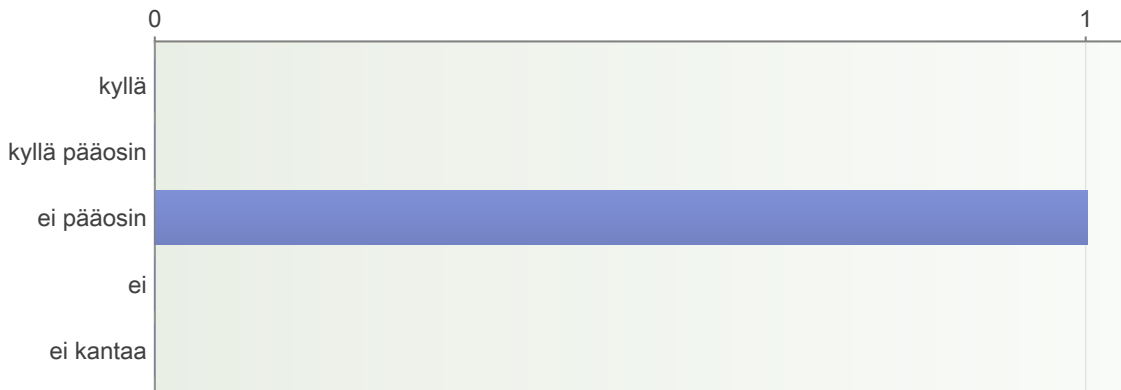
50. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Säännökset vastaavat pääosin nykyisiä yksityisten laitosten vaatimuksia toiminnan aloittamisesta. Maakunnalla tulisi olla mahdollisuus nopeasti peruuttaa yksikön saama toimilupa, jos lupaehtoja ei noudateta. Olisi tärkeää, että maakunta voisi myös käyttää uhkasakkomenettelyä puutteiden korjaamisen tehostamiseksi. Tätä keinoa ei löydy esityksestä ja esitämme sen lisäämistä. Yksityisellä palvelun tuottajalla tulisi olla sopimukseen kirjattuna riittävät sopimussakot, jos palvelun tuottaja ei noudata maakunnan kanssa tekemäänsä sopimusta. Sopimuksen irtisanomisen ja purkamisen lisäksi maakunnan keinovalikoimaa sopimuksen noudattamiseksi olisi syytä laajentaa.
Jos palveluiden pääasiallinen tuotantovastuu säilytettäisiin julkisella toimijalla kehittäen nykyistä järjestelmää (esim. Eksoten mallin mukaan) ei sekavaan sopimus- ja hyväksymisjärjestelyyn tarvitsisi mennä.

51. 14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Vastaajien määrä: 1

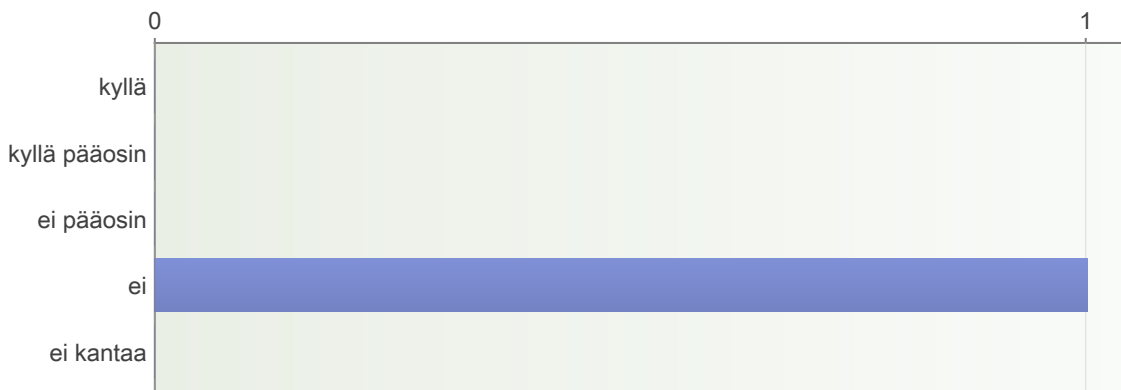
52. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Hallintopäätöstä koskevat säännökset ovat riittävät, mutta niitä vaivaa yleisluonteisuus. Maakunnalle annetaan oikeus päättää ehtojen sisällöstä ja siitä, asettaako se ylipäättään ehtoja. Pyrittäessä palvelujen tasavertaiseen saatavuuteen maanlaajuisesti tulisi ehtojen sisällöstäkin olla säännöksiä laissa. Pelkkä valtuuksien antaminen voi johtaa suureen kirjavuuteen maakuntien välillä. Ehdotamme säännöksen tarkentamista konkreettisilla minimiehdoilla, jotka olisivat samat kaikissa maakunnissa.

53. 14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

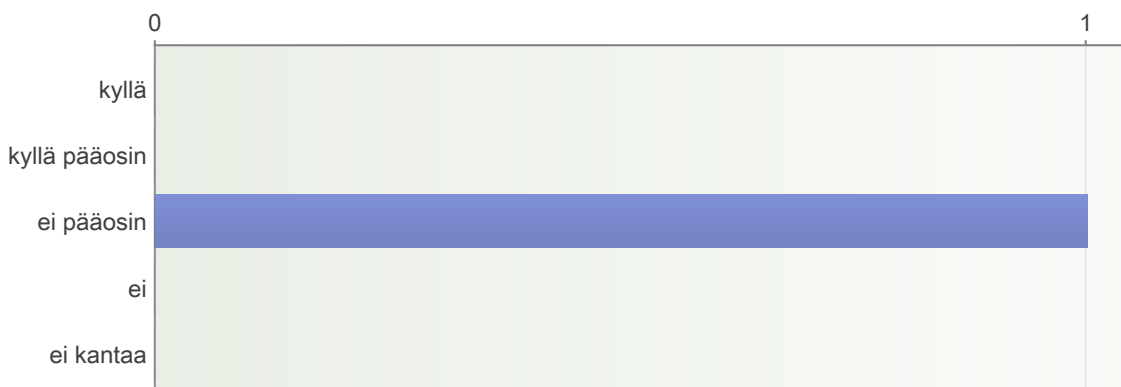
54. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- On vaikea ymmärtää, eikä voi hyväksyä sitä, että maakunta joutuisi sitoutumaan myös toisen maakunnan tekemään sopimukseen. Toteamme myös, että maakunnalla tulisi olla käytettävissään huomautusmenettely sekä uhka- ja sopimussakko saadakseen palveluntuottajan noudattamaan sopimusta. Sopimuksen purkaminen tai irtisanominen ei voi olla ainoa keino, jos palveluntuottaja ei noudata sopimusta.

55. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

56. Vapaamuotoiset huomiot.

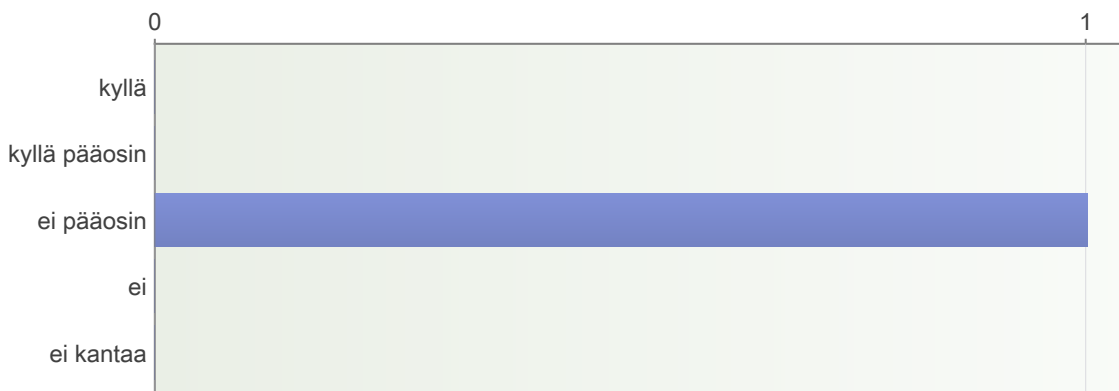
Vastaajien määrä: 1

- Säännökset ovat melko yksityiskohtaisia. Liitto kiinnittää huomiota erityisesti niihin vaikeuksiin, jotka liittyvät suurkonserneihin, joihin kuuluu vähintään yksi ulkomainen konserniyrittäjä, ja joiden on annettava maakohtaisesti eritellyt tiedot koko konsernin ylimmästä emoyrityksistä ja sen alapuolella olevaan konserniin kuuluvista konserniyrityksistä. Ennakkotietojen mukaan valtaosa yksityisestä suomalaisesta sosiaali- ja terveyspalveluista tullaan antamaan näihin suurkonserneihin kuuluvilta palveluntuottajilta. Ongelmia tulee aiheuttamaan erityisesti suurkonsernin mahdollistama veronkierto, koska Suomessa toiminnasta saadut voitot siirretään konserniavustuksena emoyhtiölle ulkomaille. Lisäksi maakunnan on todennäköistä vaikea käsitellä niitä tietoja, joita se saa ulkomaisesta, usein jättimäisen suuresta emoyhtiöstä. Miten voidaan edes varmistaa, ovatko saadut tiedot oikeita?

57. 16. Lakiluonnoksen 10 luvussa säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

Vastaajien määrä: 1

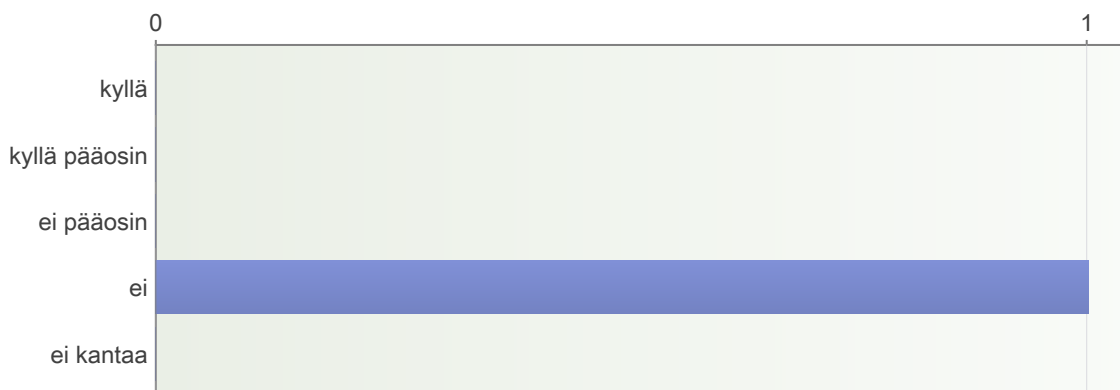
58. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnille on annettu viimeinen sana korvauksen suuruudesta, joskin laissa on esitetty erilaisia korvauksen laskentaan liittyviä tekijöitä. On olemassa vaara, että maksukäytäntö kirjavoituu, koska viime kädessä jokainen maakunta tekee omat päätöksensä. Liitto esittää, että kiinteän korvauksen maksusäännöksiä tarkennetaan valtakunnallisen käytännön yhdenmukaistamiseksi. Maksusäännösten toimivuus tulee olemaan uuden järjestelmän keskeisiä kohtia.

59. 16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

60. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

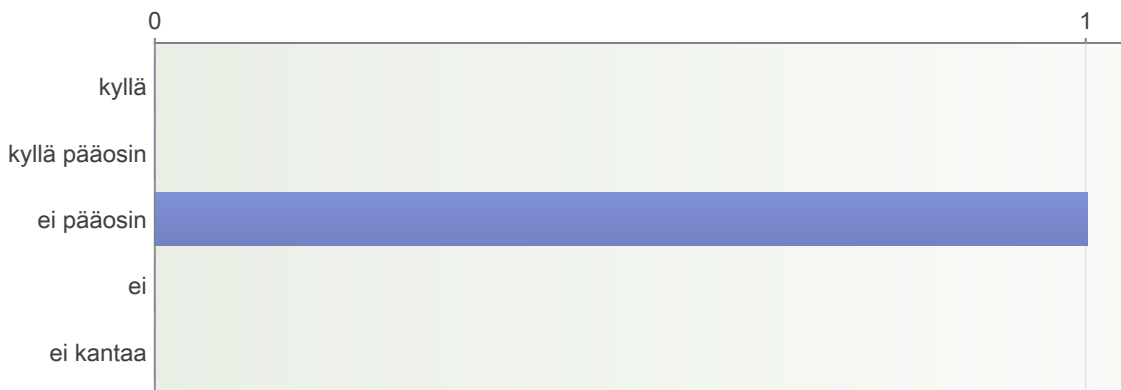
- Säännökset suoriteperusteisista korvauksista ovat hyvin yleisluonteisia ja antavat maakunnille paljon harkintavaltaa. Sama koskee kannustinperusteisia ja muita korvauksia. On olemassa vaara, että eri maakunnissa on hyvinkin erilaiset maksuperusteet ja valtakunnallinen käytäntö kirjavoituu. Tällöin kokonaisuutta on vaikea hallita.

Asiakassetelin korvauksissa liitto pitää arveluttavana kannustinperusteista osuutta, joka esityksen mukaan voidaan maksaa silloin kun palvelu täyttää maakunnan etukäteen määrittelemät palvelun ja vaikuttavuuden kriteerit. Jos tällaisia bonuksia jaetaan, voi peruspalvelun taso jäädä liian alhaiseksi.

Henkilökohtaisessa budjetissa on asiakkaan kannalta vaarallinen kohta se, että asiakas vastaa itse palveluntuottajille niiden palvelujen kustannuksista, joita ei ole tarkoitettu katettavaksi henkilökohtaisella budjetilla ja jotka eivät sisälly palvelusuunnitelmaan. Tämä voi houkuttaa maakunnat rajaamaan henkilökohtaisen budjetin vain minimimäärään palveluista ja asiakkaan omavastuu voi nousta kohtuuttomaksi. On ennakoitavissa erimielisyyksiä asiakkaan ja maakunnan välillä palvelutarpeen arvioinnissa. Maakunta arvioi palvelutarpeen alhaiseksi kustannuksia säästääkseen ja asiakas joutuu omalla kustannuksellaan ostamaan itselleen pääosan tarvitsemistaan palveluista.

61. 16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen tuottajan sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

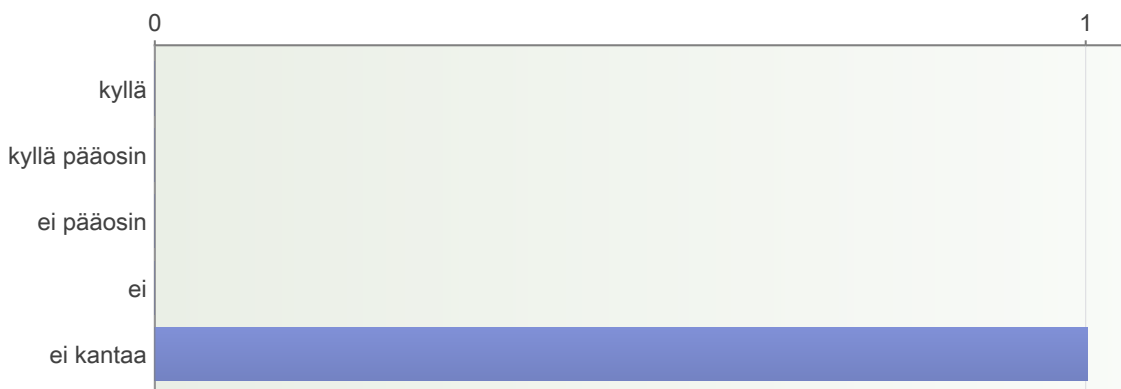
62. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Molempien toimintamahdollisuudet ovat säännösten mukaan samanveroiset. Ongelma on enemmänkin maakunnan laaja harkintavalta maksujen suuruudessa, joka voi aiheuttaa kirjavuutta eri maakuntien välillä. Lisäksi vapaus päättää palveluntuottajien korvauksista voi houkutella maakunnat maksamaan niin pieniä korvauksia, ettei tarvittavia palveluntuottajia maakunnasta löydy. Alibudjetointi on ollut kunnallisen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän suurimpia ongelmia ja ongelma voi uusien säännösten myötä siirtyä maakuntiin. Tästä kärsivät eniten palvelua tarvitsevat asiakkaat.

63. 17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. 17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

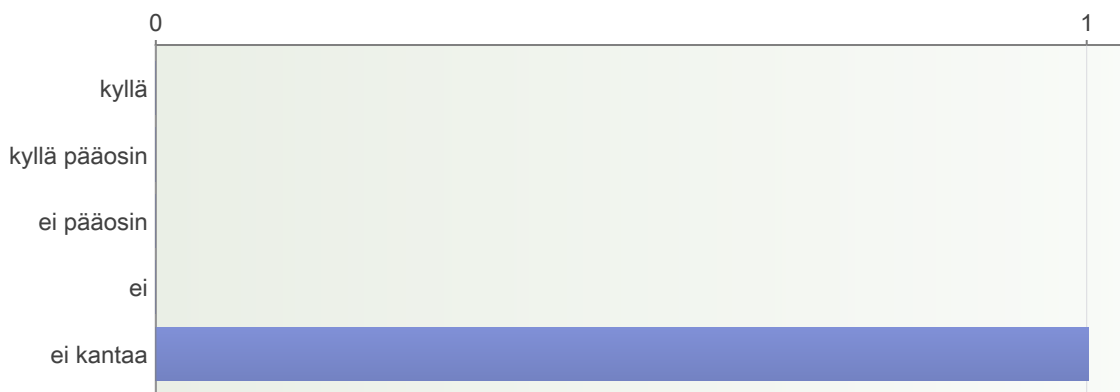

64. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

65. 17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

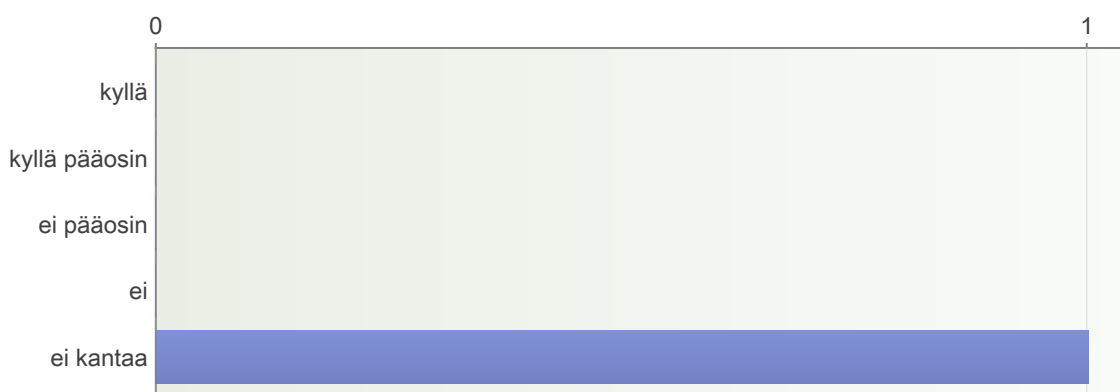

66. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

67. 17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

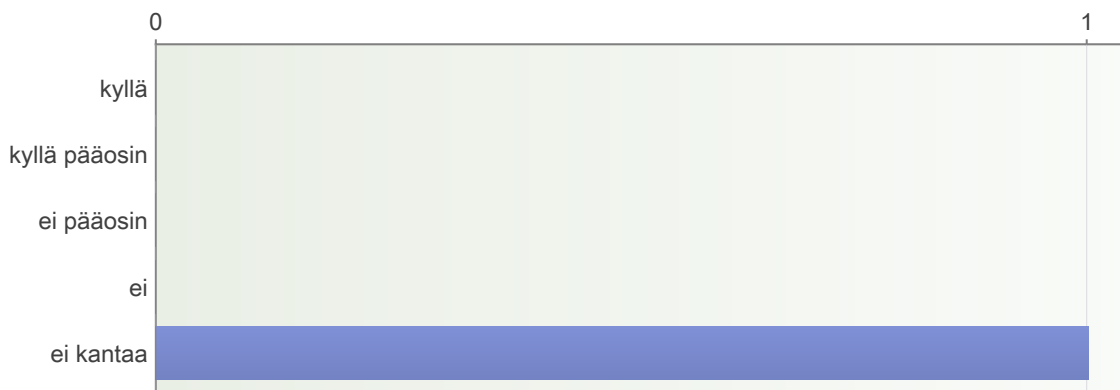

68. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

69. 17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalouden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

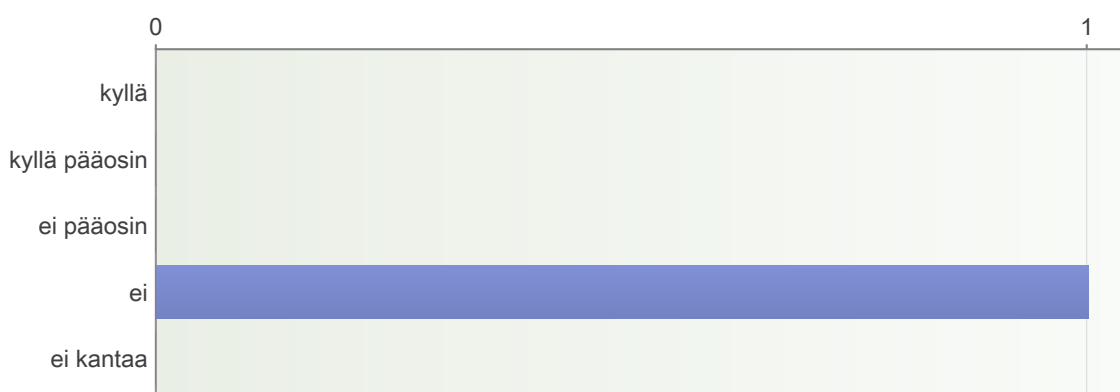

70. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

71. 17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

Vastaajien määrä: 1

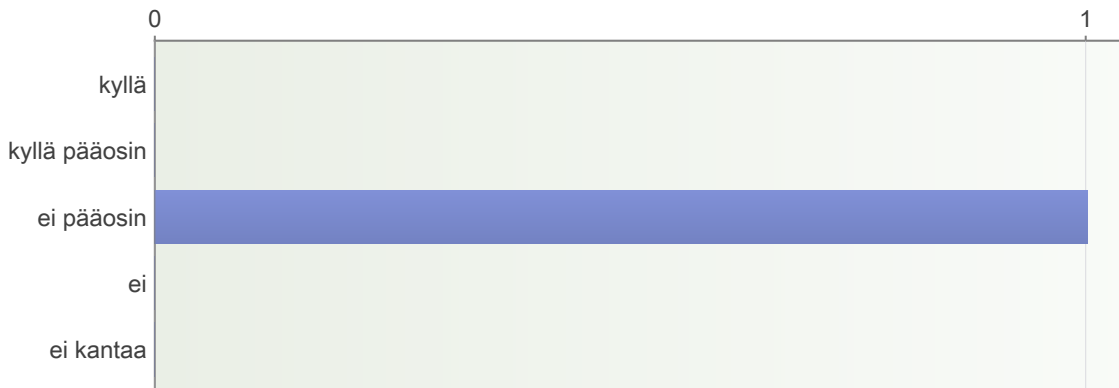
72. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Pienet tuottajat tulevat katoamaan markkinoilta. Niillä ei ole kilpailuedellytyksiä suurten toimijoiden rinnalla, jotka ostavat koko ajan pieniä yksityisiä toimijoita pois markkinoilta. Siksi huomio tulisi kiinnittää siihen, miten voidaan valvoa megaluokan kansainvälisten konsernien toimintaa. Onko maakunnilla tähän mahdollisuuksia ja riittäviä välineitä?

73. 18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

74. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Arviointia on tehty, mutta ei riittävästi. Vaarana on, että Suomen sosiaali- ja terveydenhuolto siirtyy asteittain kansainvälisten megakonsernien hallintaan, joihin vaikuttaminen tulee olemaan vaikeaa, ellei mahdotonta. Verojen perimien näiden yritysten voitoista tulee konserniavustusten käytön mahdollisuuden vuoksi olemaan hankalaa. Julkinen palvelutuotanto tulee asteittain näivettymään ja yksityinen kasvamaan. Maakuntien rooliksi jää kansainvälisten toimijoiden toiminnan rahoittaminen verovaroilla.

75. 19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Omaishoitajaliitto on huolissaan siitä, omaishoito ja omaishoitoperheet on kokonaan sivuutettu esityksessä. Suurena vaarana on, että omaishoitajille yritetään sysätä viranomaistaholle kuuluvaa vastuuta. Kotona asumisen ollessa tavoitteena, omaishoidon merkitys kasvaa entisestään. Liitto korostaa, että yhdenmukaistettaessa omaishoidon tuen myöntämisen kriteerejä maakuntatasolla, ne tulee laatia siten, että kaikki tukea tarvitsevat pääsevät tuen piiriin. Määrärahasidonaisuus tulee poistaa. Esimerkiksi Uudellamaalla kaavaillut maakuntatasoiset omaishoidon tuen kriteerit ovat erittäin tiukat. Liitto on huolissaan koko omaishoitajajärjestelmän tulevaisuudesta, jos omaishoitajien kustannuksella pyritään tekemään säästöjä ja tuen piiriin pääsevät vain kaikkein raskainta hoivatyötä tekevät omaishoitajat. Ilman riittävää tukea omaishoitajien tilanne vaikeutuu ja käy entistä raskaammaksi. Tämä voi johtaa myös siihen, että halukkuus omaishoitoon tulee vähenemään merkittävästi. Valinnanvapaus on kannatettava asia, mutta esitys näyttää monimutkaisena ja moniportaisena. Tämä aiheuttaa epävarmuutta ja pelkoa tulevista muutoksista. Huoli lähipalvelujen katoamisesta kasvaa. Esitys

edellyttää merkittävää panostusta palveluohjaukseen, neuvontaan, tiedottamiseen sekä ammattihenkilöstön kouluttamiseen.

76. 20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Uudistukselle on esitetty liian tiukka toteuttamisaikataulu. Toteuttaminen tulisi tehdä vaiheittain kokeilujen pohjalta.

77. 21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen.

Ei vastauksia.